

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Happo, Iiris; Talonen, Eero

Julkaisun nimi: Koulutuksen yhdenvertaisuus kuuluu kaikille

Julkaisuvuosi: 2021

Versio: Julkaistu versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Happo, I. & Talonen, E. (14.6.2021). Koulutuksen yhdenvertaisuus kuuluu kaikille. *Lapin kansa*, s. 35.

Koulutuksen yhdenvertaisuus kuuluu kaikille

NÄKÖKULMA

Iiris Happo, Eero Talonen

Koulutuksen yhdenvertaisuutta voidaan toteuttaa edistämällä esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Termit liitetään usein fyysiseen ympäristöön, kuten rakennusten, ulkoalueiden tai liikennevälineiden yhdenvertaiseen käyttömahdollisuuteen. Saavutettavuus on koko elämää ja sen sujumista koskeva asia: tiedon saamista, osallisuutta, turvallisuutta, ystävyyssuhteita ja niin edelleen.

Näiden toteutuminen ei aina onnistu yksin, vaan avuksi tarvitaan toisia, heidän ymmärrystään ja halua edistää saavutettavuuden toteutumista. Saavutettava palvelu, tila tai tuote on sellainen, jota kaikkien on mahdollista käyttää yhdenvertaisesti vammasta tai toimintarajoitteesta huolimatta. Kyse on ihmisoikeuksista ja yhdenvertaisuudesta.

Opiskelijoiden turvallisuutta ja yhdenvertaisuutta pyritään varmistamaan säädöksillä ja ohjeilla. Tarkoituksena on turvata opiskelijan pääsy rakennukseen ja se, että hänellä on mahdollisuus käyttää wc:tä ja ruokailu yhteisissä tiloissa. Oppimisympäristön turvallisuus kattaa hälytysten ja kuulutusten saavutettavuuden. On huolehdittava, että myös kuuro havaitsee palohälytyksen ja että wc:n turvanaru ylittää lattiaan saakka.

Saavutettavuuden edistäminen jatkuu rakentamisvaiheen jälkeenkin. Täytyy suunnitella, miten tulipalossa pyörätuolia käyttävä pääsee kokoontumispaikalle, vaikka hissiä

ei saa käyttää. Avoimet ja muokkautuvat oppimisympäristöt sekä opetus- ja ohjausmenetelmät voivat haastaa saavutettavuutta, koska tilojen hahmottaminen ja sosiaaliset tilanteet voivat olla opiskelijalle haasteellisia. Ruokailu aistiärsykeineen, hajuineen, lämpötiloineen ja äänineen on monen painajainen.

Saavutettavuuden lisääminen on usein pieniä arkisia ratkaisuja, kuten sermin rajaama tila rauhallista opiskelua tai ruokailua varten. Fyysiseen saavutettavuuteen sisältyy myös digi- eli verkkopalveluiden saavutettavuus. Heikko näkö tai kuulo, erilaiset oppimisen vaikeudet, motoriset vaikeudet tai muut vastaavat syyt eivät saa olla este niiden käytölle.

FYYSINEN esteettömyys ja saavutettavuus antaa puitteet koulutuksen yhdenvertaiselle toteuttamiselle. Yhtä olennaista on, mitä fyysisessä ympäristössä tapahtuu. Koulutuksen saavutettavuutta on tarkasteltava myös psyykkisestä, sosiaalisesta, asenteellisesta ja kulttuurisesta sekä pedagogisesta näkökulmasta.

Psyykinen saavutettavuus tarkoittaa sitä, että opiskelija kokee ympäristön ja opiskeluilmapiirin niin myönteiseksi ja turvalliseksi, että hän voi keskittyä opiskeluun. Sosiaalinen saavutettavuus mahdollistaa tasavertaisen osallistumisen kaikkeen toimintaan. Opiskelijalla on pääsy kaikkialle. Hän saavuttaa informaation yhdenvertaisesti ja voi osallistua myös taukojen ja vapaa-ajan sosiaalisiin toimintoihin.

Kulttuurinen saavutettavuus liittyy sosiaaliseen saavutettavuuteen. Se tarkoittaa opetus- ja oppimistilanteiden ja ohjauksen ymmärtämistä myös näkökulmasta, jota ei

itse edusta. Ymmärtäminen ei ole vain tietämistä, vaan myös toisen asemaan asettumista, arvokasta kohtaamista ja erilaisten kulttuurien arvostamista ja huomioimista. Asenteellinen saavutettavuus edellyttää myönteistä asennetta ja opiskelijoiden tasapuolista huomioimista. Koulutuksessa ollaan valmiita panostamaan siihen, että opiskelija, jolla on näkövamma, liikuntarajoite tai keskittymisen vaikeus, voi oppia ja opiskella yhdenvertaisesti muiden kanssa.

MITÄ saavutettavampaa oppilaitoksen toiminta on, sitä paremmin toteutuu pedagoginen saavutettavuus, oppimisen mahdollisuus. Se sisältää opetusmateriaalien ja -menetelmien saavutettavuuden, muttei ole erillistä toimintaa, vaan kaikki saavutettavuuden näkökulmat liittyvät siihen.

Oppimista edesauttaa, että opiskelija pääsee fyysisesti osallistumaan opetukseen ja ohjaukseen, pystyy psyykkisesti keskittymään ja paneutumaan opintoihinsa ja kiinnittyy opintoihinsa sosiaalisen ja kulttuurisen yhteenkuuluvuuden kokemuksen kautta. Kun edistää saavutettavuutta yhdestä näkökulmasta, tulee edistäneeksi sitä laajemminkin. Toimintarajoitteet ja oppimisen haasteet ovat koulutuksessa realismia, mutta saavutettavuuden edistäminen on valinta.

Iiris Happo on KT, erityisopettaja ja Eero Talonen FM, ammatillinen erityisopettaja. Kirjoittajat ovat kouluttajia Oamk:n ammatillisessa opettajankoulutuksessa ja mukana kehittämässä pedagogista saavutettavuutta Okm:n rahoittamassa Oppijan oikeus - Opettajan taito -hankkeessa.